СЕКЦІЯ 1
ЕКОНОМІКА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА РИНОК ПРАЦІ

УДК 336.143:37+614(477)

DOI збірника: https://doi.org/10.68134/ah.2026-11-06

Дахно Катерина Сергіївна
студентка 2 курсу ОП «Маркетинг», Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ НА ОСВІТУ ТА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я У 2020–2025 РОКАХ У КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Анотація. У роботі досліджено динаміку видатків Державного бюджету України на освіту та охорону здоров'я у 2020–2025 роках. Мета дослідження полягає у визначенні того, як після початку повномасштабної війни змінилися обсяги видатків на ці сфери та їхня частка в державному бюджеті. Для аналізу використано фактичні річні показники за функціональною класифікацією. У 2022 році видатки на освіту зменшилися, а на охорону здоров'я зросли, проте частка кожного з цих напрямів у бюджеті скоротилася. У 2025 році порівняно з 2021 роком номінальні видатки на освіту збільшилися на 5,4 %, а на охорону здоров'я на 28,3 %. За цей самий період їхня сукупна частка зменшилася з 15,72 % до 5,23 %, оскільки загальні видатки державного бюджету зростали швидше. На прикладі освіти показано, як урахування трансфертів місцевим бюджетам змінює оцінку обсягу фінансування галузі. Запропоновано доповнювати аналіз бюджетних часток порівнянням видатків у зіставних цінах і показниками доступності освітніх та медичних послуг. Це дасть змогу простежити, чи супроводжуються зміни у фінансуванні змінами в доступі населення до послуг, від яких залежать його знання, здоров'я та працездатність.

Ключові слова: людський капітал, державний бюджет, бюджетні видатки, освіта, охорона здоров'я, міжбюджетні трансферти.

Abstract. This study examines Ukraine's state budget expenditure on education and health care from 2020 to 2025. It aims to determine how spending levels and the shares of these sectors in total state budget expenditure changed after the start of the full-scale war. The analysis uses actual annual expenditure by functional classification. In 2022, education expenditure fell and health care expenditure rose, while both sectors' shares of total expenditure declined. Between 2021 and 2025, nominal expenditure on education increased by 5.4%, and expenditure on health care increased by 28.3%. Their combined share fell from 15.72% to 5.23% because total state budget expenditure grew faster than spending in either sector. The study uses education expenditure to show how including transfers to local budgets changes the reported amount of sector funding. It proposes comparing inflation-adjusted expenditure and indicators of access to education and health care alongside budget shares. These comparisons would help establish whether changes in funding are accompanied by changes in access to services that support learning, health and the ability to work.

Keywords: human capital, state budget, public expenditure, education, health care, intergovernmental transfers.

Вступ

Людський капітал охоплює знання, навички та здоров’я, від яких залежать можливості людини навчатися, працювати й отримувати дохід [1]. Освіта допомагає здобувати професійні навички, а доступ до медичної допомоги дає змогу підтримувати здоров’я та відновлювати працездатність. Під час повномасштабної війни від доступності цих послуг залежить, зокрема, можливість продовжувати навчання та повертатися до роботи після хвороби або травми.

Водночас держава фінансує освіту й охорону здоров’я в умовах значного зростання оборонних потреб [3].

Зміни у фінансуванні цих сфер можна оцінити за двома показниками. Перший показує, скільки гривень спрямовано на відповідний напрям, а другий визначає його частку в загальних видатках бюджету. Коли загальні видатки зростають швидше за видатки на окрему сферу, сума її фінансування може збільшитися, а частка в бюджеті водночас зменшитися. Аналіз обох показників дає змогу простежити, як змінилося місце освіти й охорони здоров’я у структурі державних видатків.

Мета і завдання

Мета дослідження: визначити, як у 2020–2025 роках змінилися обсяги й частки видатків Державного бюджету України на освіту та охорону здоров'я, і запропонувати показники для оцінювання фінансування цих сфер у контексті збереження людського капіталу.

Методи

у роботі застосовано порівняльний і структурний аналіз фактичних річних видатків Державного бюджету України. Відповідно до статті 10 Бюджетного кодексу України функціональна класифікація групує видатки за функціями, з виконанням яких вони пов'язані [2]. Для розрахунків використано показники за кодами 0900 «Освіта» та 0700 «Охорона здоров'я» [3]. Частку кожного напряму обчислено діленням видатків за відповідною функцією на загальні видатки державного бюджету за рік і множенням на 100. Для розрахунку сукупної частки в чисельнику використано суму видатків на освіту й охорону здоров'я. Показники за 2020–2021 роки зіставлено з даними за 2022–2025 роки. Для оцінки змін станом на кінець досліджуваного періоду за базу взято 2021 рік, останній повний рік до початку повномасштабної війни. Суми наведено в поточних цінах.

Результати та обговорення

Результати дослідження: у 2020 році на освіту й охорону здоров'я разом припадало 13,80 % видатків державного бюджету. У 2021 році ця частка зросла до 15,72 %, а у 2022 році знизилася до 8,97 %. Упродовж 2023–2025 років вона залишалася нижчою за 6 % і наприкінці досліджуваного періоду становила 5,23 % (табл. 1).

У 2025 році видатки на освіту й охорону здоров’я разом становили 286,10 млрд грн. Поділивши цю суму на загальні видатки державного бюджету в розмірі 5 473,58 млрд грн і помноживши результат на 100, отримаємо приблизно 5,23 % [3]. Найбільше сукупна частка двох напрямів скоротилася у 2022 році. Порівняно з 2021 роком загальні видатки державного бюджету зросли з 1 490,26 до 2 705,42 млрд грн. Більша частина цього приросту припала на функцію «Оборона», за якою видатки збільшилися зі 127,53 до 1 142,87 млрд грн. У цей самий час видатки на освіту скоротилися з 63,84 до 58,51 млрд грн, а на охорону здоров’я зросли зі 170,51 до 184,27 млрд грн. Отже, в освіті зменшилися і сума видатків, і частка в бюджеті. В охороні здоров’я частка також знизилася, хоча сума видатків зросла [3].

Таблиця 1

Видатки Державного бюджету України на освіту та охорону здоров’я у 2020–2025 роках

Рік	Загальні видатки, млрд грн	Освіта, млрд грн	Охорона здоров’я, млрд грн	Сукупна частка, %
2020	1 288,02	52,86	124,93	13,80
2021	1 490,26	63,84	170,51	15,72
2022	2 705,42	58,51	184,27	8,97

Рік	Загальні видатки, млрд грн	Освіта, млрд грн	Охорона здоров'я, млрд грн	Сукупна частка, %
2023	4 014,42	60,45	179,26	5,97
2024	4 486,68	64,74	201,45	5,93
2025	5 473,58	67,26	218,84	5,23

Джерело. Складено та розраховано авторкою за даними [3]. Частки обчислено до округлення сум.

Починаючи з 2023 року, номінальні видатки на освіту зростали щороку. У 2024 році вони досягли 64,74 млрд грн і вперше після початку повномасштабної війни перевищили рівень 2021 року. У 2025 році видатки становили 67,26 млрд грн, що на 5,4 % більше, ніж у 2021 році. Водночас частка освіти в загальних видатках знизилася з 4,28 % у 2021 році до 1,23 % у 2025 році. Таким чином, відновлення номінального обсягу видатків на освіту супроводжувалося подальшим зменшенням її частки в державному бюджеті [3].

Видатки на охорону здоров'я змінювалися менш рівномірно. Після зростання у 2022 році їхній обсяг знизився до 179,26 млрд грн у 2023 році. У 2024 році видатки збільшилися до 201,45 млрд грн, а у 2025 році досягли 218,84 млрд грн. Порівняно з 2021 роком їхній номінальний обсяг зріс на 28,3 %, а частка в загальних видатках скоротилася з 11,44 % до 4,00 %. Видатки на охорону здоров'я за цей період зростали швидше за видатки на освіту, проте обидва напрями поступалися за темпами зростання державному бюджету загалом [3].

За підсумками 2025 року сукупна частка освіти й охорони здоров'я була на 10,50 відсоткового пункту нижчою, ніж у 2021 році. Різницю обчислено за неокругленими даними. За той самий час загальні видатки державного бюджету зросли у 3,67 раза, а частка видатків за функцією «Оборона» збільшилася з 8,56 % до 56,09 % [3]. Ці показники відображають зміну структури бюджету після початку повномасштабної війни. Щоб оцінити, як змінилася купівельна спроможність коштів, спрямованих на освіту та охорону здоров'я, потрібен окремий перерахунок у порівнянні ціни.

На оцінку фінансування освіти також впливає облік міжбюджетних трансфертів. За даними Міністерства фінансів України, у 2024 році видатки державного бюджету на освіту разом із трансфертами становили 172,0 млрд грн [4]. У 2025 році цей показник досяг 197 млрд грн, з яких 129,7 млрд грн припадало на трансферти місцевим бюджетам [5]. Отже, 67,26 млрд грн у таблиці та 197 млрд грн у повідомленні Міністерства фінансів охоплюють різні складові фінансування. У таблиці наведено видатки за функцією «Освіта», а в галузевому підсумку враховано також кошти, передані місцевим бюджетам [3, 5].

Висновки

Найбільша зміна в структурі видатків на освіту й охорону здоров'я відбулася у 2022 році. Тоді видатки на освіту зменшилися, а на охорону здоров'я зросли, проте частка кожного з двох напрямів у державному бюджеті скоротилася. У 2025 році видатки за обома напрямами в поточних цінах перевищили рівень 2021 року. Водночас їхня сукупна частка знизилася до 5,23 % через швидше зростання загальних видатків державного бюджету.

Під час аналізу фінансування освіти доцільно окремо показувати видатки за функцією «Освіта», трансферти місцевим бюджетам і галузевий підсумок із їх урахуванням. У 2025 році трансферти становили близько двох третин видатків державного бюджету на освіту за галузевим підсумком Міністерства фінансів [5]. Окреме відображення цих сум дасть змогу зіставляти показники за різні роки й бачити, яка частина фінансування надходить через місцеві бюджети.

Для оцінювання того, як фінансування підтримує збереження людського капіталу, доцільно зіставляти видатки в порівнянних цінах із результатами конкретних бюджетних програм. Наприклад, у звіті про облаштування шкільних укриттів разом із сумою видатків можна

наводити кількість учнів, які отримали можливість навчатися очно. Для медичної реабілітації обсяг фінансування можна зіставляти з кількістю пацієнтів, які отримали допомогу. Таке порівняння допоможе простежити, чи супроводжуються зміни у фінансуванні змінами в доступності освіти та медичної допомоги.

Список використаних джерел

1. Україна. Огляд стану людського капіталу. Світовий банк. 2025. URL: https://humancapital.worldbank.org/content/dam/sites/data/humancapital/pdf/Ukraine.pdf (дата звернення: 04.11.2026)
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. Ст. 10. База даних «Законодавство України» / ВРУ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 04.11.2026)
3. Видатки держбюджету України. Річні таблиці за функціональною класифікацією за 2020–2025 роки. Мінфін. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2020/, https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2021/, https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2022/, https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2023/, https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2024/, https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2025/ (дата звернення: 04.11.2026)
4. Мінфін: У 2024 році видатки на освіту становили 348,4 млрд гривень. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2024_rotsi_vidatki_na_osvitu_stanovili_3484_mlrd_griven-5017 (дата звернення: 04.11.2026)
5. Уряд схвалив звіт про виконання держбюджету за 2025 рік: на безпеку і оборону спрямовано 3,83 трлн грн (42,9 % до ВВП). Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_zvit_pro_vikonannia_derzhbiudzhetu_za_2025_rik_na_bezpeku_i_oboron 5724 (дата звернення: 04.11.2026)